

„Minden egész eltörött” – avagy: egy „benszülött” töprengései száz évvel az első világháború kirozása után

Gyermekkoromban az öregek beszélgetésének központi témája a világháború volt, amelynek a legtöbb résztvevői voltak. Apai nagyapám, Gyuri atyus, aki a nyíregyházi huszároknál töltötte le tényleges idejét, végigharcolta a világháborút, ahonnan törzsőrmesterként tért vissza a civil életbe. Anyai nagyapám, cakói atyus szintúgy megjárta több hadszínteret. A lábából „önként” csupán több mint félszázad múltán távozó utolsó (?) srpnellszilánkot nekem adta, emlékébe.

A „nagy háború” eseménytörténete a számukra emlékezősével szelidült. A következményeit viszont máig viseljük.

Mondják, tanítják: az első világháború 1918-ban ért véget. Számunkra, magyarok számára nyilvánvalóan nem így van. Mi 1920. június 4-én kényszerültünk „letenni a fegyvert”. Ezt követően már jogilag is egy új állam polgárai lettek eleink.

Mondják, tanítják azt is: a háborút követően a népek önrendelkezési joga érvényesült. Ha így volna, a magunkfajta vajon miért nincs az „önrendelkezők” között? Véleménye pedig eleinknek is volt. Példának okáért: Rimaszombat önkormányzata 1918. december 28-án határozatban tiltakozott a város tervezett megszállása és Magyarországtól való elcsatolása ellen.

A személyes élményekkel szemben az impériumváltásnak viszonylag kicsiny hely jutott az atyusék emlékezetében. Adódik a kérdés: miért? Mert számukra a haza nem intellektuális élmény volt, hanem a mindennapok valósága! Az ő hazájuk elsődlegesen – néhai kitűnő költőnk, Bárczi István fogalmazásában – az „*udvar négyszöge*” volt. Az tágult kinek-kinek egyre nagyobbra, felölelve falut, illetve várost, szomszédságot, járást, vármegyét, országot. Hogy aztán az elsődleges otthon milyen nagyobb igazgatási, politikai egységeknek lett a része, az mindenkoron a hatalmi érdekek, erőviszonyok és forgandó szerencse dolga.

Trianont követően nagyszüleink, majd – egy újabb világháború, s az azt követő teljes katasztrófa után – nemzedékünk tagjai számára is a szülőföld jelentette a hazát. A kollektív jog megtagadása következtében – amely a sokat emlegetett „demokrácia” nagyobb dicsőségére csak az országosan számbeli többséget képező nemzetnek a jussa – a „*szülőföld*” (Tompá Mihály) a Hely, amelybe belekapaszkodhatunk.

Az új hazát önként vállaltól való megkülönböztetés okán manapság az „óshonos” jelzőt aggatják ránk. Vajon miért érzi magát mégis úgy a magamfajta, hogy a „benszülött” kifejezés jobban kifejezné az állapotát?

Hová jutottunk Gömörben egy évszázad alatt?

Eltűnt a vármegye. Ma a területén 2 ország, 4 megye és 9 járás osztozik. Amikor az ország jelenlegi közigazgatási beosztása volt a téma, kicsinyes érdekek és kishitűség miatt, no meg a felsőbb akarat hiányában megghiúsult a regionális önszerveződés lehetősége. Eurorégióból is van kettő. Nagyjából ennyi mondható el érdemben a tevékenységükről. Mindennél jobban jellemzi a helyzetet az a tény, hogy a virtuálisnak mondott államhatáron át nincs egyetlen közvetlen autóbusz- vagy vonatjárat sem.

Az országnak hajdan egyik legfejlettebb régiója mára az országhatár mindkét oldalán válság sújtotta terület.

Nemzetünk szempontjából nézve, az alábbi néhány számadat csupán a folyamatok jelzésére alkalmas.

A két nagyobb városban, a megyeszékhely Rimaszombatban, illetve Rozsnyón 1910-ben / 2011-ben 6 199 / 7 298, illetve 5 886 / 3 909 magyar lakost írtak össze. Ezeket az adatokat azonban a teljes népesség arányában kell értékelni! Míg egy évszázaddal ezelőtt a két városnak csaknem 90 százaléka volt magyar anyanyelvű, mára ez az arány 30, illetve 20 százalék körülire (29,61 / 19,83) zsugorodott. A bizonytalansági tényezőket, a nemzetiséget be nem vallók számát, illetve arányát figyelembe véve is (Rimaszombat: 3 597 / 14,6 %, Rozsnyó: 3 301 / 16,75 %) riasztó adatok. Annál inkább, mivel az említett két város mai magyarságát zömmel olyan, a környező falvakból betelepültek alkotják, mint jómagam.

A falvakról való elvándorlás egy további következménye az ott élő lakosság összetételének módosulása. A magyar népségen belül mind nagyobb a cigány származásúak aránya. Az etnikai átrétegződés folyamata immár visszafordíthatatlan. Magyarságunknak ez utóbbi, egyébként nagyon is vitális része azonban fokozott veszélynek van kitéve. Sokak érdeklődnek iránta. Róluk beszélnek ugyan, de sohasem rájuk gondolnak. Csúpn eszköznek tekintik őket a befolyás növelése, a hatalom megszerzése érdekében. Ezt kellene megérteni mindannyiunknak, akik szeretjük magyar nemzetünket, akik közösségünkért felelősséget érzünk és vállalunk is, ha kell, s akik a magyarsághoz való tartozást nem vérségi, faji kérdésnek tekintjük, hanem vállalásnak.

Messze jutottunk volna az első világháborútól? Nem hiszem. Ezt a harcot azonban már nem lövészárkokban vívják. A tét a jövőnk, megmaradásunk.

B. János István